

De signalerende functie van de apotheek

De rol van de apotheek in de eerste lijn is niet sec het verstrekken van medicijnen. "Inzet is het ondersteunen van mensen in gezond gedrag" zegt Mark Slager van apotheek Orion in Amersfoort. En daarbij kan de afstemming met de huisarts ook beter.

TEKST: PIET-HEIN PEETERS BEELD: APOTHEEK ORION | PIXABAY/HANS

"Zeventig procent van de bevolking komt in de apotheek. We zijn laagdrempelig, je hoeft bij ons geen afspraak te maken, ik denk dat daar in de eerste lijn meer gebruik van kan worden gemaakt." Aldus Miriam Stoks onlangs in de podcast van de Eerstelijns over de toekomst van die eerste lijn. <link toevoegen?>

Een apotheker die van die toegankelijkheid gebruik probeert te maken, is Mark Slager, apotheker in Amersfoort. 15.000 mensen in zijn werkgebied, een diverse wijk, deels welgesteld, deels mensen met "beperkte gezondheidsvaardigheden", veel verschillende culturen, "mensen die gewoon meer moeite hebben om te begrijpen wat het betekent dat ze ziek zijn." De website van apotheek Orion opent niet voor niets met de tekst *Een apotheek voor iedereen*.

De apotheek van Slager en collega's zit aan de rand van hun werkgebied. Twee duo-praktijken in dezelfde 'strip', net als de fysiotherapeut en de diëtist. Er is sprake van structureel overleg met de gemeente en met de grootste thuiszorgpartij in de wijk die – namens andere organisaties werkzaam in die wijk – gesprekspartner is. De samenwerking bestaat al sinds 2014.

Niet alleen pillen

Slager, apotheker sinds 2003, leerde gaandeweg zijn loopbaan dat enkel het met de juiste informatie verstrekken van medicatie niet tot optimale gezondheidssuitkomsten voor zijn clientèle leidt. Hij vertelt: "Pillen helpen natuurlijk bij de gezondheid van mensen, maar dan is het wel nodig dat mensen thuis hun medicatie goed

innemen, dat ze zich bewust zijn van wat ze allemaal gebruiken, dat we op gegeven moment de vraag stellen of de medicijnen nog nodig zijn. Juist het verbeteren van het contact met mensen, in gesprek met hen gaan, is dan nodig."

In de geest van het citaat van collega Stoks noemt Mark Slager de apotheek een plek "waar heel veel gesignaleerd kan worden." Dat kan heel alledaags beginnen. Een oudere man die aan de balie komt en pleisters voor zijn hoofd nodig heeft. "Dan verkoop je die pleisters, maar je kunt ook doorvragen. Je kunt ook snel een valrisico-test doen en die meneer eventueel doorverwijzen."

"We weten inmiddels uit onderzoek dat de jaargesprekken aan therapietrouw bijdragen omdat we mensen gerichter kunnen adviseren."

Jaargesprek

Maar aan de balie van de apotheek kan het druk zijn, en dan is er wellicht niet de tijd om extra vragen te stellen. Slager initieerde dan ook, met subsidie van ZonMW, het zogenaamde 'jaargesprek'. In plaats van een kort contact bij de balie om de medicatie op te halen, een keer per jaar een langer gesprek van twintig minuten over het medicatiegebruik. Vier keer per jaar kort contact wordt dan ingeruild voor drie keer de medicijnen uit een kastje halen en dan een keer twintig minuten gesprek. Mensen ontvangen een uitnodiging van de apotheek om een afspraak in plannen met een van de farmaceutisch adviseurs. Slager: "Mijn collega's zijn beter dan ik in staat zo'n gesprek te voeren. Ik ben voor veel mensen toch 'de apotheker'. Het vertrekpunt is therapietrouw, al decennia een ondergeschoven kindje in de farmacie. Hoe gaat het met de medicijnen? Lukt het u ze volgens recept te gebruiken? We weten inmiddels uit onderzoek dat de jaargesprekken aan therapietrouw bijdragen omdat we mensen gerichter kunnen adviseren, maar in die gesprekken komen ook andere problemen in beeld. Eenzaamheid, vallen, mensen die willen afbouwen, gezonder willen leven, maar niet weten hoe. De in de ze wijk door de jaren heen opgebouwde samenwerking loont zich dan."

Kikkererwten

De ambitie van Mark Slager is niet sec het verstrekken van medicatie. Slager spreekt zelf over "het ondersteunen van mensen in gezond gedrag". Behalve het jaargesprek is een ander voorbeeld 'groente op recept'. Slager werd op dit spoor gezet door de voedselapotheek, een initiatief in Eindhoven. "Ik wilde heel graag de verbinding tussen ons werk en retail, voeding, omdat gezond leven al een heleboel narigheid voorkomt en we ook weten dat als de professional dat tegen mensen zegt, de kans groter is dat mensen het ook gaan doen."

'Groente op recept' is een opvallend simpel concept. Slager: "We verwijzen eigenlijk gewoon door. Mensen krijgen dan van ons een potje kikkererwten en een tegoedbon voor een paprika bij de Jumbo hier in de wijk, met een recept waarvoor ze de andere ingrediënten dan bij de Jumbo kunnen kopen. In het verlengde daarvan is door Jumbo ook een 'gezond' schap ontwikkeld. We willen dat het logisch is dat als je vragen hebt over gezondheid je ook bij de apotheek terecht kunt."

"Nu is soms sprake van dubbel of zelfs tegenstrijdig werk als een apotheker het niet eens is met het voorgeschreven recept."

Desgewenst een leefstijlcoach

De potjes worden natuurlijk niet zomaar uitgedeeld. Slager en collega's schatten in of mensen ervoor open staan en hebben tijd gestoken in de wijze van gespreksvoering. In de apotheek zelf staat een banner met info voor mensen die gezonder willen leven. Die kunnen dan een afspraak maken met een leefstijlcoach die vanuit de apotheek werkt.

Slager ziet dat zijn 'brede' rolopvatting werkt. De waarde van de jaargesprekken is inmiddels wetenschappelijk bewezen: de therapietrouw van deelnemende patiënten is verbeterd. "En ik weet van individuele doorverwijzingen die resultaat hebben gehad. Er zijn genoeg N=1 verhalen die voor mij bevestigen dat het zinvol is dat we dit doen."

In lijn met de akkoorden

De werkwijze van apotheek Orion in Amersfoort past goed bij de geest van het Integraal Zorgakkoord en ook >>

bij die van het Gezond en Actief Leven Akkoord, beiden in het najaar van 2022 van kracht geworden. De taakopvatting van Slager is die van een apotheek die een prominentere rol in de eerste lijn neemt en werk maakt van preventie.

In het IZA wordt bovendien gesproken over ‘het optimaliseren van de farmaceutische zorgfunctie om zo de huisarts te ontlasten’. Slager toont een kleine glimlach bij het horen van de zin. Dan zegt hij: “In principe ben je als huisarts en apotheker samen verantwoordelijk voor het geneesmiddel dat iemand gaat gebruiken. Ik heb hier in de wijk nauw contact met alle huisartsen, maar ik heb in het algemeen niet het idee dat elke huisarts beseft dat de apotheker medeverantwoordelijk is.”

In een wereld waarin het IZA werkelijk praktijk zou zijn en waarin dus ook sprake is van een optimale farmaceutische zorgfunctie, geeft volgens Slager de huisarts een indicatie en zoekt de apotheker daar het recept bij. “Nu is soms sprake van dubbel of zelfs tegenstrijdig werk als een apotheker het niet eens is met het voorgeschreven recept. Wanneer de huisarts een zo precies mogelijke indicatie geeft, gaan wij in gesprek met de patiënt. Bij een beginnende diabetes type II kunnen we dan ook kijken of het zonder pillen kan, of we met de leefstijl aan de slag kunnen. Bovendien kunnen we met deze werkwijze de huidige tekorten aan geneesmiddelen beter aanpakken.”

Doen waar je goed in bent

Het maximaal gebruik maken van de mensen werkzaam in de eerste lijn, is een ander voorbeeld van het ‘optimaliseren’ van de eerste lijn. Slager ontdekte gaandeweg in zijn eigen apotheek dat zijn collega’s vaak beter, want laagdrempeliger, in het patiëntcontact zijn dan hijzelf. “Laten we iedereen in de eerste lijn dat laten doen waar

diegene goed in is, eventueel met bijscholing”, zegt hij. “En laten we ervoor zorgen dat iedere professional in staat is om de patiënt nog beter voor zichzelf te laten zorgen. Daar hoort bij dat we heel dicht bij de mensen in de wijk waar je werkt staan.”

<<

DE VOEDSELAPOTHEEK

Het initiatief van De Voedselapotheek komt van ontwerper Naomi Jansen. Het uitgangspunt is gezondheid als verdienmodel in plaats van ziekte en herstel. Op haar website www.voedselapotheek.nl schrijft ze: “Mijn belangrijkste uitdaging is een maatschappij te creëren waarin we investeren in onze gezondheid, waar we voeding preventief inzetten om gezond te blijven. Als ontwerper lever ik daar een bijdrage aan door vernieuwende concepten te ontwikkelen, die gezond gedrag stimuleren en mensen bewustmaken van het belang van gezond eten.”

De Voedselapotheek werkt samen met bewoners, voedselaanbieders en zorgorganisaties aan een gezond voedsellandschap. Het doel is gezond eten bereikbaar te maken voor iedereen. Een voorbeeld van deze samenwerking is het project *Geen pillen, maar paprika!* met apotheek Orion. Een ander voorbeeld is *Leefstijl op recept* met huisartsen Eemland.